

21.03.2024

Puolustuspoliittinen osasto

Muistio on valmisteltu yhteistyössä ulkoministeriön kanssa

Puolustusvoimien osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin vuonna 2024

Naton keskeisiä yhteisen puolustuksen rauhan ajan tehtäviä ovat eteentyönnetty maavoimajoukko (Forward Land Forces), jota aiemmin kutsuttiin nimeltä eteentyönnetty läsnäolo (enhanced Forward Presence), pysyvät laivasto-osastot (Standing Nato Maritime Group ja Standing Nato Mine Counter Measures Group) ja ilmapuolustus (Air Policing, Air Shielding). Ylläpitämällä näitä toimintoja rauhan aikana Nato osoittaa valmiutta ja puolustuskykyä. Yhteisen puolustuksen rauhan ajan tehtävät ovat tärkeä osa Naton perusajatusta, jonka mukaan kaikki liittolaiset valmistautuvat tukemaan toisiaan pelotteen ja puolustuksen toteutuksessa koko liittokunnan alueella. Lähes kaikki Naton jäsenmaat osallistuvat yhteisen puolustuksen rauhan ajan tehtäviin joko pysyvällä kontribuutiolla tai säännöllisellä rotaatiolla.

Naton pysyvät laivasto-osastot koostuvat neljästä osastosta. Natolla on kaksi pysyvää merivoimaosastoa (Standing NATO Maritime Groups, SNMG 1 ja 2) ja kaksi pysyvää miinantorjuntaosastoa (Standing Nato Mine Countermeasures Groups, SNMCMG 1 ja 2), jotka ovat osa Naton nopean toiminnan joukkoja. Pysyvät laivasto-osastot ovat Naton merivoimaesikunnan johdossa ja käytettävissä Naton neuvoston päätösten mukaisesti kaikkiin Naton tehtäviin harjoituksista operaatioihin liittokunnan koko merellisellä vastuualueella. Laivasto-osastot ovat monikansallisia, integroituja ja välittömässä valmiudessa olevia merivoimajoukkoja.

Osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin kuuluu liittolaisten toimintaan ja on tärkeä osa Suomen toimintaprofiilin kehittymistä erityisesti Nato-jäsenyyden alkuvaiheessa. Suomelle on tärkeää osoittaa konkreettisesti sitoutumista ja vastuunkantoa liittokunnan pelotteesta ja puolustuksesta 360 asteen ajattelutavan mukaisesti koko liittokunnan alueella. Tehtäviin osallistuminen on osa liittokunnan taakanjakoa ja se edistää myös Suomen nopeaa Nato-integraatiota.

Liittolaisten aktiivinen osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin viestii yhtenäisyydestä ja vahvistaa pelotetta. Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistuminen tulee nähdä osana normaalia liittolaismaan toimintaa, jossa sotilaallisia voimavaroja asetetaan liittokunnan pelotteen ja puolustuksen käyttöön. Samalla osallistumisella on vaikutuksia Suomen kansainvälisten suhteiden sekä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisten kumppanuuksien näkökulmasta. Osallistuminen Naton yhteisen puolustuksen rauhan ajan tehtäviin on yksi tapa, jolla Suomi osallistuu liittokunnan toimiin turvallisuusympäristön vahvistamiseksi.

Puolustusvoimien osallistumisen keskeinen sisältö ja tavoitteet

Puolustusvoimien on tarkoitus osallistua Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin Itämerellä, Pohjanmerellä ja Norjanmerellä Katanpää-luokan aluksella ja enintään 40 henkilöllä 1.4.–31.5.2024.

21.03.2024

Puolustuspoliittinen osasto

Osallistuminen miinantorjuntaosaston tehtäviin on osoitus vastuunkannosta lähialueemme turvallisuudesta. Suomi on johdonmukaisesti korostanut Nato-jäsenyytemme lisäävän Itämeren alueen vakautta.

Naton pysyvän miinantorjuntaosasto 1:n päätehtävänä on historiallisten merimiinojen raivaus. Muina tehtävinä ovat muun muassa Naton ja alusosastojen harjoituksiin osallistuminen, miinavaarallisella alueella liikkumisen harjoittelu sekä miinantorjuntataktiikan- ja doktriinin kehittäminen. Miinantorjuntaosastolla Nato osoittaa yhtäältä valmiuttaan, lisää pelotettaan ja mahdollistaa joukkojen yhteisen harjoittamisen. Miinantorjuntaosaston operointi koostuu operaatioalueella toimeenpantavista Naton ja kumppanimaan harjoituksista sekä näiden väliin jäävistä satama- ja huoltojaksoista. Miinantorjuntaosaston alukset tukeutuvat Naton huoltojärjestelmään sekä kansalliseen huoltojärjestelmään.

Osastoa johtaa esikuntalaivalta Naton merikomponentin komentajan tehtävään nimeämä jäsenvaltioiden lähettämä komentaja tukenaan esikunta. Toimiessaan osana Naton pysyvää miinantorjuntaosastoa Katanpää-luokan alus toimeenpanisi merioperaatioita osastolle käskettyjä tehtäviä. Lisäksi osallistuminen mahdollistaa Naton toimintatapojen ja taktiikan harjoittelun sekä suorituskyvyn ja yhteistoimintakyvyn kehittämisen

Puolustusvoimien osallistumisen on tarkoitus sisältää operoinnin lisäksi myös suunnitellun valmistelu- ja jatkotoiminnan. Osallistuminen on yhteensovitettu Naton alusosaston toimintasuunnitelman kanssa, johon voi tulla muutoksia suunnittelun edetessä.

Puolustusvoimien vuoden 2024 osallistuminen enintään 40 henkilöllä on tarkoitus toteuttaa aluksen pysyvällä henkilöstöllä sekä erikseen reservistä palkattavilla sopimussotilailla. Sopimussotilaita on tarkoitus käyttää asevelvollisten tilalla miehistötehtävissä, koska asevelvollisten käyttö osallistumisen aikana ei ole mahdollista.

Voimankäyttö

Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 12 a §:ssä säädetään toimivallasta ja voimakeinojen käytöstä kansainvälisen avun antamisessa, yhteistoiminnassa ja muussa kansainvälisessä toiminnassa. Pykälän 1 momentin mukaan kansainvälisen avun antamiseen ja yhteistoimintaan osallistuvalla henkilöstöllä on tehtävää suorittaessaan kansainväliseen oikeuteen perustuva ja kansainvälisen avun pyytäjän tai yhteistoimintaosapuolen määrittämä toimivalta sekä oikeus käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja. Voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen, hyväksyttävässä suhteessa tehtävän tavoitteeseen nähden ja tehtävälle vahvistettujen voimankäytösääntöjen mukaisia. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Naton miinantorjuntaosaston (SNMCMG1) toiminnassa noudatetaan Naton neuvoston hyväksymiä toimivaltuuksia (Nato Rules of Engagement, ROE), joiden perusteella alusosastolle on laadittu oma voimakeinojen toimeenpanokäskey, joka mahdollistaa voimankäytön koko miinantorjuntaosaston oman toiminnan suojaamiseen siihen kohdistuvilta uhkilta.

21.03.2024

Puolustuspoliittinen osasto

Kansallisvaltioiden aluevesillä mahdollisesta voimankäytöstä vastaa aina kansallisvaltio, joka omistaa aluevedet, pl. itsepuolustus. Itsepuolustus pitää tässä kohtaa sisällään myös alusosastoon kuuluvat muut Naton alukset.

Turvallisuustilanne ja riskiarvio

Toimintaan Naton pysyvässä miinantorjuntaosastossa ei kohdistu normaalin kansainvälisen harjoitustoimintaan tai alueellisen koskemattomuuden turvaamisen tehtäviin verrattuna poikkeavia uhkia. Todennäköisimmät uhkan aiheuttavat operaatioturvallisuuden vaarantuminen, sairastuminen tai tapaturma meripalveluksessa. Toimintaan kohdistuva tiedustelu-uhka on kuitenkin jatkuva ja korkea.

Suora sotilaallinen uhka Itämeren, Pohjanmeren ja Norjanmeren alueilla arvioidaan tällä hetkellä matalaksi. Lännen sotilaallinen läsnäolo ja aktiivisuus vetävät kuitenkin puoleensa vastatoimia.

Mahdollisesti kiristyvässä turvallisuustilanteessa suoraa sotilaallista uhkaa Naton miinantorjuntaosastoa vastaan ei voida poissulkea. Suomi varautuu mahdollisiin pahantahtoisiin vaikuttamispyrkimyksiin rauhan ajan tehtäviin osallistumisen valmistelu- ja toteuttamisvaiheessa, kuten myös muihin Naton toimintoihin osallistumisen myötä.

Oikeusperusta ja kansallinen päätöksenteko

Puolustusvoimista annetun lain 12 §:n 1 momentin mukaan Puolustusvoimat voi antaa Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa taikka muuhun kansainväliseen toimintaan ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa (418/2017) on säädetty päätöksenteosta erilaisissa merkittävissä kansainvälisen avun ja yhteistoiminnan tilanteissa. Lain 1 §:n perusteella lakia sovelletaan päätöksentekoon, joka koskee kansainvälisen avun antamista toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä yhteistoimintaa toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa.

Kyseistä lakia sovelletaan sen 1 §:n mukaan päätöksentekoon, joka koskee kansainvälisen avun antamista ja yhteistoimintaa, jos kyse on avusta tai toiminnasta:

- 1) joka perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan;
- 2) joka perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan;
- 3) johon sisältyy merkittäviä sotilaallisia voimavaroja;

21.03.2024

Puolustuspoliittinen osasto

4) johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä;

5) joka on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää; tai

6) joka on laajakantoista ja periaatteellisesti tärkeää.

Puolustusvoimien osallistumisessa Naton pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin vuonna 2024 on kyse toiminnasta, johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä edeltävässä luvussa kuvatusti. Tehtäviä suorittavat miinantorjunta-alkukset ovat aseistettuja. Osallistuminen on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää.

Edellä olevan perusteella esitettäisiin, että tasavallan presidentti tekisi valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta päätöksen Puolustusvoimien osallistumisesta kyseisiin tehtäviin kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaisesti lain 1 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan perusteella.

Osallistumista Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin Itämerellä, Pohjanmerellä ja Norjanmerellä on pidettävä kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuna erityisen vaativana tilanteena: Riski- ja uhka-arvion perusteella nykytilanteessa toimintaan ei sisälly merkittäviä riskejä. Ei voida kuitenkaan sulkea pois, että tehtävien aikana tilanne muuttuisi vaativammaksi. Mahdollisesti kiristyvässä turvallisuustilanteessa suoraa sotilaallista uhkaa Naton miinantorjuntaosastoa vastaan ei voida poissulkea. Naton pysyvän miinantorjuntaosaston tehtävät sisältävät tällä hetkellä normaaleita rauhanaikaisia alusten toimia, joilla Nato osoittaa yhtäältä valmiuttaan, lisää pelotettaan ja harjoituttaa joukkojaan. Naton pysyvä miinantorjuntaosasto on kuitenkin Naton operatiivinen valmiusyksikkö ja osa Naton nopean toiminnan joukkoja, joka on Naton johdossa ja käytettävissä Naton neuvoston päätösten mukaisesti kaikkiin Naton tehtäviin. Myös suomalaiselle alukselle osana Naton pysyvää miinantorjuntaosastoa suunnitellut tehtävät voisivat näin ollen muuttua tilanteen niin vaatiessa. Tästä johtuen valtioneuvosto antoi 8.2.2024 eduskunnalle kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 3 §:n mukaisen selonteon (VNS 1/2024 vp). Selonteko koski myös Puolustusvoimien osallistumista Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen Air Shielding –tehtäviin vuonna 2024.

Selonteon antamisen jälkeen ilmeni Naton pysyvän miinantorjuntaosaston toimintasuunnitelman tarkentumisen vuoksi tarve tarkentaa myös Puolustusvoimien osallistumisen toiminta-aluetta siten, että se kattaisi selonteossa todetun Itämeren lisäksi myös Pohjanmeren ja Norjanmeren, minkä vuoksi eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle annettiin asiasta 5.3.2024 perustuslain 97 §:n mukainen selvitys (UTP 3/2024 vp). Ulkoasiainvaliokunta on huomionnut selvityksen selonteon johdosta 6.3.2024 antamassaan mietinnössä (UaVM 1/2024 vp). Eduskunta on kirjelmässään (EK 5/2024 vp) ilmoittanut hyväksyneensä 13.3.2024 ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 1/2024 vp) mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta.

Taloudelliset vaikutukset

Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin Merivoimien Katanpää-luokan aluksella Itämerellä, Pohjanmerellä ja Norjanmerellä

21.03.2024

Puolustuspoliittinen osasto

osallistumisen kustannusarvio on 4,7 miljoonaa euroa, koostuen henkilöstökuluista 0,5 milj. € ja materiaalikuluista 4,2 milj. €.

Osallistuminen rahoitetaan puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoista. Tehtävien aiheuttama lisämäärärahan tarve käsitellään lisätalousarvioprosessissa.

Edellä olevan perusteella esitetään, että tasavallan presidentti päättää, että Puolustusvoimat osallistuu Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin Itämerellä, Pohjanmerellä ja Norjanmerellä Katanpää-luokan aluksella ja enintään 40 henkilöllä 1.4.–31.5.2024.